

Informe CIDOB 2016: deu temes que marcaran l'agenda internacional

Vulnerabilitat o, el que és el mateix, una capacitat minvada per afrontar el risc, pot ser la paraula de moda el 2016. Vulnerable serà la recuperació econòmica global. Vulnerables seran els qui depenguin en major grau dels alts preus del petroli o de la inversió i la demanda xineses. Vulnerables seran drets i llibertats que crèiem adquirits i que es poden veure sacrificats en nom de la seguretat. Vulnerables seran també els lideratges, les aliances i els processos d'integració regional.

Eduard Soler i Lecha (coord. CIDOB)

Vulnerabilitat o, el que és el mateix, una capacitat minvada per afrontar el risc, pot ser la paraula de moda el 2016. Vulnerable serà la recuperació econòmica global. Vulnerables seran els qui depenguin en major grau dels alts preus del petroli o de la inversió i la demanda xineses. Vulnerables seran drets i llibertats que crèiem adquirits i que es poden veure sacrificats en nom de la seguretat. Vulnerables seran també els lideratges, les aliances i els processos d'integració regional.

Tot això succeirà en un context d'**acceleració de processos de canvi i contradiccions entre forces** que empenyen en direccions oposades. A l'agenda internacional, es materialitzaran, amb intensitat especial, macro tendències com les revolucions tecnològiques, els processos d'urbanització o els canvis en la redistribució del poder global i regional. Es tractarà d'un any que registrarà la incapacitat de resoldre múltiples **crisis (refugiats, integració europea, emergents**, entre moltes d'altres) fins al punt d'anar desvirtuant el mateix concepte de crisi, ja que es convertiran o bé en fenòmens crònics o en manifestacions de processos de canvi de llarg recorregut.

Sense oblidar les inevitables sorpreses que tot any per venir proporciona... Qui podia preveure el 2015 que esclataria l'escàndol de les emissions dels motors dièsel de Volkswagen o que Turquia faria caure un caça bombarder rus? Però, intuït en quines circumstàncies i en quines àrees geogràfiques adquiriran més transcendència, podem apostar per deu temes que faran parlar molt.

1. Risc en els mercats emergents

L'epicentre de la gran crisi econòmica global s'ha anat desplaçant. Va començar al cor del sistema, els Estats Units, però va ser a Europa i, concretament, als països de la seva perifèria sud, on es va fer més persistent. El 2016 pot ser que algunes economies emergents prenguin el relleu. Començant per la més gran, la **Xina**. Es diu que, quan els elefants corren, la resta d'animals tremolen. Si el que presenciem és alguna cosa més que un refredat, les conseqüències transcendiran les fronteres del gegant asiàtic.

D'una banda, aquesta eventualitat pot suposar un cop dur per a aquelles economies (moltes de les quals en països en desenvolupament i productores de matèries primeres) creixentment dependents

del mercat xinès i de les seves inversions en grans infraestructures. De l'altra, això pot frenar els plans de la Reserva Federal nord-americana d'anar posant fi a la seva política d'expansió monetària, ja que, en cas que no ho fes, estaria empenyent encara més l'economia xinesa i la d'altres països emergents cap a una zona de turbulències. I, finalment, aquesta possibilitat posarà en dubte el 'model xinès' que fins ara ha inspirat altres economies en desenvolupament.

Un altre mercat emergent sobre el qual es mantindran les especulacions és el **Brasil**. El 2016, el país continuarà en recessió, persistirà l'assetjament polític contra la presidència de Dilma Rousseff i, probablement, prosseguiran les manifestacions de descontentament ciutadà, tant pels escàndols de corrupció com pels creixents nivells d'atur. El que farà del 2016 un any especial per al Brasil és la celebració dels **Jocs Olímpics d'Estiu a Rio de Janeiro**, que posaran el país a l'aparador mundial.

2. Baixos preus del petroli i d'altres matèries primeres

La tensió a la baixa sobre els preus del petroli es mantindrà tret que, en la **cimera ordinària de l'OPEP (Organització de Països Exportadors de Petroli)** del 2 de juny, els països productors actuïn a l'unison i decideixin reduir-ne la producció. L'escenari es preveu poc probable, ja que l'**Aràbia Saudita** està disposada a perdre sempre que els seus rivals recullin pèrdues encara majors. Un d'aquests és l'**Iran**, que posarà al mercat la seva producció de cru aprofitant el final de les sancions internacionals. A més, no es tracta només d'una qüestió d'oferta, sinó també de demanda. Especialment, si es confirma la desacceleració (i, en certs casos, la recessió) d'algunes economies emergents i si Europa, el Japó i els Estats Units es mostren incapaçs de prendre el relleu del creixement.

Entre els països que es poden veure **més afectats es troben Rússia, Veneçuela i Nigèria**. Per a tots tres, les dificultats pressupostàries poden multiplicar un altre tipus de desafiaments com ara les sancions occidentals, en el cas de Moscou; la inestabilitat política i l'enfrontament institucional, a Caracas, i la lluita contra Boko Haram, per a Abuja. I tots tres mereixen una atenció especial per l'impacte que una desestabilització podria provocar entre els seus veïns.

Encara que la repercussió sistèmica pugui ser menor, convé no passar per alt altres petroestats com el **Kazakhstan, l'Azerbaidjan o Guinea Equatorial**, uns països que s'han caracteritzat per un control polític ferri construït sobre les rendes del petroli i que no s'han preocupat per corregir les desigualtats existents en el seu si. Finalment, aquests preus baixos poden augmentar les tensions entre el Govern del Kurdistan iraquiana i Bagdad, complicant una mica més la situació a l'Orient Mitjà.

Seria un error fixar l'atenció només en les vulnerabilitats que causa el descens dels preus del petroli. Encara que es dilati més en el temps, la tendència a la baixa també afecta els preus del gas natural. Un país especialment perjudicat és **Algèria**: no ha fet els deures en les últimes dècades ni per augmentar-ne la producció ni per diversificar la seva economia i, a més, el seu president, greument malalt, no ha nomenat encara un successor.

En l'àmbit del gas natural, veurem com, a través de l'augment de la producció de gas d'esquist ('shale gas') i de l'augment d'instal·lacions de liqüefacció i regasificació, resultarà més senzill diversificar els proveïdors. L'impacte geopolític a Europa serà notable en la mesura que anirà incorporant dos proveïdors —l'Iran i els Estats Units—, i disminuint progressivament la dependència respecte a Rússia.

I la pressió a la baixa es pot estendre a altres matèries primeres. Els dubtes sobre els països emergents, i, en concret, sobre la Xina, poden tenir efectes negatius per als preus d'algunes matèries primeres. Ja s'està notant, per exemple, en el coure (un cop dur però no letal per a **Xile**, primer productor d'aquest metall).

Pel que fa als productes agrícoles, la situació és una mica més complexa. El 2015 ja va presenciar una baixada de preus, que, si es prolonga, representarà per a un país com el Brasil un problema afegit a la seva malparada economia. D'altra banda, convindrà estar atents a les condicions climàtiques: els preus baixos del 2015 també han estat causats per collites abundants, però alguns climatòlegs predeuen que el **fenomen meteorològic conegut com El Niño** podria ser especialment virulent el 2016 i fer malbé la producció agrícola, sobretot al Sud-est asiàtic.

3. Revolucions tecnològiques

El 2016 no es caracteritzarà tant per l'aparició de noves tecnologies com per la constatació de la irreversibilitat del seu impacte en la distribució del poder, en el model econòmic i, fins i tot, en qüestions ètiques i legals. En aquest sentit, són quatre els àmbits que mereixen una atenció especial.

Les **energies renovables es continuaran expandint**. Els seus costos de producció han disminuït tan notablement que continuen sent competitives en un context de preus d'hidrocarburs baixos. El repte més important serà l'emmagatzematge i la integració en les xarxes elèctriques. La irrupció en els mercats de les bateries Tesla per a ús domèstic o els avenços en l'autonomia dels cotxes elèctrics auguren canvis de llarg recorregut i amb una forta dimensió geopolítica. Els exportadors d'hidrocarburs perdran influència global per la descartelització del mercat de l'energia i, a escala domèstica, augmentarà la pressió per diversificar les seves economies. D'altra banda, augmentarà la rellevància dels productors de materials escassos i, si avança la investigació en el camp de les bateries, un dels principals beneficiats seria **Xile**, el principal productor mundial de liti.

S'acceleraran **la digitalització i la robotització de l'economia**, la qual cosa es traduirà en un debat més intens sobre el futur del treball i de l'educació. Continuaran existint llocs de treball que avui donen feina a centenars de milions de persones? Quines noves ocupacions apareixeran? Serà possible el reciclatge professional i, si no ho és, com s'afrontarà el risc d'exclusió social? Anem cap a una economia més terciaritzada i precaritzada, amb un pes més important en el mercat de treball dels serveis personals? Com es pot adaptar el sistema educatiu, incloent-hi la formació professional, a aquestes transformacions? Mentre prossegueixen aquests debats entre experts i actors econòmics i socials, milers d'emprenedors continuaran obrint noves vies de negoci, especialment en l'àmbit de l'economia col·laborativa. Aquests avenços també obriran nous desafiaments en termes de seguretat en la mesura que grups terroristes i xarxes criminals aprofiten els angles morts de l'economia digital.

El 2016, es compleixen 15 anys de la creació de la ['Wikipedia'](#), i 10 del primer tuit: serà inevitable reflexionar sobre com està **canviant la manera d'informar-nos i de comunicar-nos**. I també sobre els intents per controlar i censurar els fluxos d'informació, sobre els límits a la llibertat d'expressió i sobre la recuperació de formes 'vintage' d'informació, de comunicació i d'activisme.

Finalment, els avenços en matèria d'intel·ligència artificial i robotització generaran problemes de naturalesa ètica i legal, semblants als que s'han produït en relació amb els drons. La mobilització de la comunitat científica, el lideratge d'activistes com **Jody Williams** —premi Nobel de la pau 1997 que va llançar la campanya internacional per a la prohibició de les mines antipersones— i la creixent cobertura del fenomen en la premsa augmentaran la consciència social sobre els riscos que comporta la investigació en sistemes armamentístics autònoms, denominats popularment 'killer robots'.

4. Blocs desgastats i aliances volàtils

Una **Unió Europea absorbida per problemes interns** tindrà més dificultats per projectar-se

globalment. I és que el 2016 serà un any marcat per quatre grans desafiaments: la recuperació econòmica, l'arribada i la integració de refugiats, el referèndum sobre la permanència del **Regne Unit** a la UE (finals de juny) i el gir cap a polítiques populistes i d'extrema dreta en governs de l'Europa central. En aquest sentit, caldrà seguir atentament les decisions del Govern polonès, ja que, com en el cas d'**Hongria**, podrien suposar un torpede en la línia de flotació dels valors i els principis europeus.

El 2016 també es farà evident que **els BRICS no són (si és que alguna vegada ho han estat) ni un bloc compacte ni una alternativa** a la governança financera global. Entre aquest grup de països que inclou el Brasil, Rússia, l'Índia, la Xina i Sud-àfrica, serà **l'Índia** el país festejat per tots. Per dos motius: a diferència d'altres potències emergents, té perspectives de creixement favorables i tant es pot inclinar cap als Estats Units com cap als seus poderosos veïns del nord.

En aquest context de blocs desgastats, les aliances seran cada vegada més unidimensionals (articulades a l'entorn d'un tema concret) i, per tant, semblaran volàtils i fins i tot contradictòries. **L'Orient Mitjà** oferirà l'exemple més clar. Encara que resultarà temptador intentar simplificar aquest trencaclosques al·ludint a **un bloc sunnita liderat per l'Aràbia Saudita enfrontat a un bloc xiïta liderat per l'Iran**, en ocasions més que suficients es podrà comprovar que ni són blocs homogenis ni s'articulen només en clau sectària. Tal com succeeix des de fa anys, pot ser que presumptes aliats en un tema (per exemple, el conflicte a Síria) es trobin en camps oposats en altres aspectes (en relació amb els Germans Musulmans o sobre el conflicte araboisraelià). Una altra de les tendències que s'accentuaran aquest any és que la UE i els Estats Units veuran minvada la seva confiança en els seus aliats tradicionals (Israel, l'Aràbia Saudita, Egipte i Turquia) i miraran amb interès creixent el paper que pot exercir l'Iran.

A l'Amèrica Llatina, el bloc bolivarià es continuarà debilitant. La tensió en les institucions i als carrers a Veneçuela serà recurrent i caldrà estar atents al desenvolupament de les eleccions a Nicaragua, el 6 de novembre. L'Equador mantindrà una política pragmàtica, i la normalització de relacions entre Cuba i els Estats Units prosseguirà. Això es produirà en el marc de processos més amplis de viratge del continent cap a la dreta (l'element clau el 2016 podrien ser les eleccions al Perú) i de dificultats internes d'aquells països amb mitjans o voluntat per exercir lideratge, especialment el Brasil.

En contrast amb la tendència dels blocs en descomposició i les aliances volàtils, veurem com les relacions transatlàntiques i transpacífiques heretades del context de guerra freda gaudiran d'una relativa bona salut, amb una agenda que combinarà qüestions de seguretat (Corea del Nord, Ucraïna) i de liberalització comercial. En la fase final del mandat d'Obama s'acceleraran els tempos per tancar **les negociacions del TTIP (Associació Transatlàntica de Comerç i Inversió)**, l'entrada en vigor del qual dependrà de l'ambició del nou tractat i també del grau i de la direcció que prenguin les mobilitzacions socials a ambdós costats de l'Atlàntic.

5. Geopolítica marítima

El **control de les rutes marítimes i de punts estratègics per al comerç mundial** adquirirà especial protagonisme el 2016 i ho farà en cinc espais concrets. El primer és l'Amèrica Central, on s'inaugurarà l'ampliació del canal de **Panamà** per permetre el trànsit de vaixells de més capacitat de càrrega. Però també serà un any d'especulacions sobre la viabilitat de la ruta alternativa que la Xina ha estat impulsant a **Nicaragua**.

El segon és l'Orient Mitjà. Grups terroristes i xarxes de criminalitat organitzada continuaran operant al Sinaí, tot projectant-se no solament com una amenaça per a **la seguretat d'Egipte**, sinó també a

escala global per la proximitat amb el canal de Suez. L'estret de Bab al-Mandab també despertarà interès, per la proximitat del conflicte al **Iemen** però, sobretot, pels plans de la Xina de consolidar la seva presència en aquesta zona amb una base militar a **Djibouti**. I, finalment, l'estret d'Ormuz, punt clau per al comerç de petroli i de gas natural líquid, apareix com un dels riscos globals que comportarien una escalada de tensió entre els saudites i els iranians.

El tercer és la **Mediterrània oriental**, sobretot si s'assolís un acord per a la resolució del conflicte a **Xipre**, que obriria, així, noves oportunitats per explotar els jaciments de gas natural. Les esperances són més altes que mai per dos motius: d'una banda, el perfil dialogant i la voluntat genuïna d'arribar a un acord dels presidents Nikos Anastasiadis i Mustafa Akinci, i, de l'altra, l'interès més important que podria mostrar **Turquia** a arribar a un acord després d'haver anat acumulant massa fracassos en política exterior. L'acord esmentat li permetria, a més, donar un impuls a les negociacions d'adhesió a la UE.

El quart és **l'Àrtic**. Una Rússia assertiva i l'evidència del canvi climàtic (el 2016 pot ser un any rècord quant al retrocés de l'extensió de la superfície glaçada a l'Àrtic) contribuiran a augmentar l'interès pel control d'aquest espai, tant en termes de rutes comercials, d'explotació dels recursos del fons marí, com de seguretat convencional.

I, a l'últim, però no per això menys important, convindrà estar atents a les conseqüències del **desafiament nord-coreà a l'Àsia oriental** i a les reaccions defensives que això pugui provocar en els veïns sud-coreans i al Japó. Quant a les disputes marítimes en aquesta mateixa zona, les pretensions de Pequín al mar de la Xina Meridional continuaran sent un factor d'alt risc. Al Sud-est asiàtic, les **Filipines** cobraran una rellevància especial, perquè s'hi celebraran unes eleccions crucials al maig i perquè són un dels països que contempen les maniobres xineses amb més preocupació. La tensió entre Pequín i Taipei també podria pujar d'intensitat després de les eleccions taiwaneses del gener.

En un món en què la geopolítica marítima adquireix més rellevància, també ho farà l'atractiu de les grans ciutats portuàries, especialment en la mesura que se sàpiguen connectar a grans xarxes globals i utilitzin aquest factor per atreure inversió en camps que vagin més enllà del sector logístic.

6. Ciutats sostenibles i resilents

Vivim en un món cada vegada més poblat (7.400 milions de persones) i més urbà (54%), i la tendència, segons les Nacions Unides, no té aparences de capgirar-se. Per al 2030 es preveu una població global de 8.500 milions, dels quals **el 60% viurà en ciutats**. L'èxode rural s'accelerará, especialment en les economies emergents i als països on ja es fa evident l'escalfament global. A més, la comprensió de què és i què no és un àmbit urbà s'anirà modificant amb la consolidació i la universalització del fenomen metropolità. Bona part dels problemes i dels desafiaments de les ciutats transcendeixen les polítiques dels municipis, i això obliga a adoptar noves formes de governança metropolitana.

Una de les principals cites de l'any 2016 és la **tercera Conferència de les Nacions Unides sobre Habitatge i Desenvolupament Urbà Sostenible (Habitat III)**. Aquest fòrum es reunirà a la capital de l'Equador, Quito, i tindrà al davant el repte de traduir en termes de polítiques urbanes els Objectius de Desenvolupament Sostenible i les conclusions de l'acord climàtic de París. Les ciutats lluitaran perquè se les reconegui no solament com un tema, sinó també com un actor i un soci imprescindible per assegurar un desenvolupament sostenible. I ho faran per voluntat pròpia però també per pressió ciutadana, ja que els efectes de l'escalfament global i la contaminació mobilitzaran els residents dels nuclis urbans, tot exigint solucions que sovint no rauen només en les

mans dels governs locals.

El creixement ràpid i sovint desordenat de les zones urbanes està augmentant la seva vulnerabilitat a grans desastres naturals. Desgraciadament, és fàcil que en el decurs del 2016 tinguem l'ocasió de constatar-ho en forma de terratrèmols i d'inundacions, posant sobre la taula la necessitat d'augmentar la resiliència de les ciutats. D'altra banda, aquesta agenda tendirà a ampliar-se per abordar com les ciutats han de fer front a un altre tipus d'emergències i de crisis. Per exemple, com acomodar una arribada massiva de refugiats, com reduir els nivells creixents de desigualtat, com sobreposar-se a l'amenaça terrorista, com fer front a una pandèmia o com lluitar contra el crim organitzat.

En un context en què es produeix una concentració de població, de riquesa i de poder a les ciutats, els seus representants polítics tindran cada vegada més projecció. La capacitat d'actuar coordinadament serà essencial per incidir en les polítiques dels estats i, fins i tot, en la conformació de l'agenda internacional.

7. El llegat d'Obama i el nou Govern als EUA

Els nord-americans estan cridats a les urnes el 8 de novembre de 2016, i la resta del món continuarà tenint la sensació que l'impacte d'aquest resultat l'afecta enormement. Serà un any en què es farà **balanç del llegat d'Obama** en temes com ara la política migratòria, el desglaç de les relacions amb Cuba, el compromís amb la lluita contra el canvi climàtic o l'aposta diplomàtica en relació amb el programa nuclear iranià. D'altra banda, en la recta final de la seva presidència és probable que redobli esforços per endurir els requisits per a la possessió d'armes. Amb tot, el seu serà un llegat incomplet si no compleix una de les promeses fetes en accedir a la presidència: el tancament del penal de **Guantánamo**.

Encara que Bernie Sanders ha anat escalant posicions, a començaments d'any totes les apostes situen **Hillary Clinton** com la persona més ben situada, tant per ser nominada candidata en les primàries demòcrates com per aconseguir la presidència. Igual que l'elecció d'Obama va intensificar el debat sobre el paper de la població afroamericana, la de Clinton obrirà el debat sobre l'impacte que pot tenir **el fet que una dona lideri la primera potència mundial**. També es parlarà del paper de les dinasties en la política nord-americana, i del grau de continuïtat o canvi respecte a l'Administració d'Obama.

L'elecció del candidat republicà estarà marcada pel perfil controvertit del favorit en les enquestes, **Donald Trump**. Un magnat immobiliari que s'ha fet mundialment famós pel seu discurs islamòfob, el seu rebuig d'acollir refugiats i la promesa de mà dura en matèria d'immigració. Guanyi o no, el seu ascens és un indicador d'un procés de frustració i de radicalització d'una part de la societat nord-americana i obliga a plantejar-se com podria alterar els equilibris internacionals el fet que algú amb aquest perfil s'assegués al Despatx Oval. Un efecte col·lateral de l'ascens de Trump és que fa aparèixer els seus principals rivals, Ted Cruz i Marco Rubio, com a moderats malgrat que mantenen actituds dures en temes com la negació del canvi climàtic, la llibertat de posseir armes o la política exterior.

Sectors demòcrates a Washington acaricien la idea que Trump sigui el seu rival, argüint que això mobilitzaria les seves bases. Com a precaució, cal recordar que, salvant les distàncies, la nominació de Reagan el 1980 va generar sentiments semblants i, al final, va ser ell qui va guanyar les eleccions. La nominació de Cruz i de Rubio ens situaria en una elecció més ajustada i en la necessitat de prestar més atenció al paper del vot llatí en uns Estats Units que viuen profundes transformacions demogràfiques.

8. Estats fallits, espais desgovernats i terrorisme global

No són fenòmens nous, però el 2016 mostrarà probablement noves edicions d'aquestes amenaces a la seguretat global. La fragilitat, el col·lapse o la inoperància de les estructures estatals, així com **l'enfortiment de grups armats (milícies, grups insurgents, xarxes de crim organitzat)**, generen, en unes ocasions, buits de seguretat i, en d'altres, un desafiament a les institucions de l'ordre de seguretat regional i global. En aquest moment, hi ha exemples en àmplies zones del Sahel i de la Banya d'Àfrica, al Sinaí, a Líbia, a Síria, a l'Iraq, al Iemen, a l'Afganistan i al Pakistan.

El 2016, aquests espais seran un focus d'inestabilitat global i serviran com a base operativa de grups terroristes creixentment connectats entre si i com a pulmó per a tota mena de xarxes criminals. En aquest sentit, els tres grups amb més capacitat destructiva seran **els talibans, Boko Haram i l'Estat Islàmic (EI)**, també conegut amb el seu acrònim àrab Daesh. Les diferents coalicions internacionals contra aquest últim grup només aconseguiran el seu objectiu si actuen coordinadament, si utilitzen altres instruments a més del militar i, més important encara, si compten amb un suport terrestre local. Creiem que aquestes condicions només es compliran parcialment i, per tant, intuïm pèrdues de territori i de popularitat d'aquest grup però no la seva plena desaparició de l'escenari de conflicte.

Evidentment, el que succeeixi amb l'EI estarà íntimament vinculat amb els intents de trobar una solució negociada al problema a **Síria**. Apostem per una intensificació d'esforços diplomàtics en un context caracteritzat per la fatiga del conflicte: diversos actors regionals i globals poden començar a abandonar posicions maximalistes a la recerca d'acords que els permetin mantenir la credibilitat i, eventualment, obtenir contraprestacions en altres espais de negociació. Els senyals que un acord podria ser més a prop arribarien en cas que Moscou i Teheran deixessin intuir que Al-Assad no pot o no ha de pilotar el futur del país. No obstant això, dos elements poden acabar tancant aquesta finestra d'oportunitat: que, al final, acabin pesant més la rivalitat entre potències regionals (especialment entre l'Iran i l'Àrabia Saudita) o que els actors locals demostrin més autonomia i es regeixin per càlculs d'interessos que puguin diferir dels seus patrocinadors estrangers.

Relativament desconnectats del que succeeixi a Síria i a l'Iraq, terroristes vinculats de manera més o menys explícita amb l'EI prosseguiran la seva campanya de projecció del terror a escala global. I al Sahel i al Magrib veurem com competeixen aquestes "noves expressions del terrorisme" amb altres grups que encara actuen sota el paraigua i amb la metodologia d'Al-Qaida.

9. Refugiats en un món fortificat

El 2016, el nombre de refugiats i desplaçats interns continuarà batent rècords. No desapareixeran els motius pels quals fugen ni es generaran condicions propícies per al retorn. De la mateixa manera, no hi haurà grans canvis ni en l'origen ni en la destinació. **L'Orient Mitjà, la zona del llac Txad, la Banya d'Àfrica, l'Afganistan i Birmània seran els llocs d'on fugin milions de persones**, que trobaran acollida fonamentalment en una primera corona de països veïns. Un elevat nombre, però, emprendreà rutes més llargues i perilloses. Per tant, hi haurà més pressió cap al continent europeu i també cap a Austràlia.

Serà precisament la impossibilitat del retorn però també l'escassetat de recursos d'agències especialitzades de les Nacions Unides el que augmentarà la pressió a escala local sobre com integrar aquesta població en el mercat de treball, en el sistema educatiu i en la societat en el seu conjunt. **El Líban és un dels països més vulnerables a aquesta pressió** per l'altíssima proporció de refugiats que acull, per la reduïda extensió del seu territori i per la complexitat dels equilibris entre comunitats.

Els refugiats continuaran sent un dels principals temes de l'agenda europea i es continuarà constatant el fracàs col·lectiu en la gestió d'aquesta crisi. Si, el 2015, el debat se centrava en com fer front a una emergència humanitària, el 2016 guanyarà pes la qüestió de la integració dels refugiats en les societats d'acollida. I els moviments xenòfobs adaptaran el seu discurs de la por d'aquesta nova realitat: no parlaran només d'invasió, sinó que presentaran els refugiats com un enemic interior, una espècie de cavall de Troia. La cancellera Merkel, que al principi d'aquesta crisi es va pronunciar a favor d'una política de braços oberts, es veurà cada vegada més qüestionada per membres del seu propi partit. Un mal resultat en les eleccions regionals d'aquest any destaparia tensions successòries i podria endurir les polítiques d'acollida.

Els estats membres i les institucions europees no tindran altre remei que reconèixer que l'actual sistema de distribució de refugiats, així com la política d'asil (sistema de Dublín), ni funcionen ni funcionaran. Però aquesta constatació i les modificacions que se'n derivin no es traduiran en mecanismes més justos i eficients. En paral·lel, es multiplicaran els esforços per reforçar les fronteres exteriors de la UE i per arrencar més col·laboració de Turquia i dels països d'origen i de trànsit.

10. 'Securocràcies'

El concepte de 'securocràcia' és utilitzat aquí amb dos significats. El primer indica que són elements vinculats als cossos de seguretat (exèrcit, policia, serveis d'intel·ligència) que exerceixen el poder, de vegades a través de vies informals. El segon es refereix a la invocació de la seguretat com a mecanisme de legitimació del poder i com a prioritat absoluta de l'acció de govern. És aquesta segona accepció la que prendrà cos el 2016, i es traduirà en la perpetuació de mesures excepcionals (desplegament de l'exèrcit als carrers, restabliment de controls fronterers on ja no n'hi havia, tocs de queda, entre d'altres).

En conseqüència, es qüestionaran drets que es creien adquirits. Per exemple, a **França** s'intensificarà el debat sobre el dret a la pròpia nacionalitat. A **Turquia** s'imposaran més límits a la llibertat d'expressió i de manifestació en un clima de creixent violència pel repunt del terrorisme i l'enfrontament en zones urbanes entre les forces de seguretat de l'Estat i el **PKK (Partit dels Treballadors del Kurdistan)**. En la UE, apareixeran més restriccions a la lliure circulació de persones. Globalment, l'amenaça terrorista serà la millor excusa per introduir nous mecanismes de control sobre la població, encara que aquests puguin tenir altres motivacions. La **Xina** n'ofereix un exemple clar amb la implementació de la recentment adoptada llei antiterrorista.

Amb una població que reclama seguretat i uns estats disposats a proporcionar-ne, la política de la por dominarà tant en sistemes democràtics com en règims autoritaris. Seran molts els líders que invocaran la cèlebre frase de De Gaulle "o jo o el caos". En aquest sentit, enguany convé prestar atenció especial al continent africà. Són diversos els presidents africans que mostraran el 2016 la seva voluntat de perpetuació en el poder. El primer a fer-ho serà el d'**Uganda**, Yoweri Museveni, en el poder des del 1986 i que buscarà un nou mandat en les eleccions del febrer.

El debat sobre la seguretat a l'Amèrica Llatina serà diferent. A tot el continent, però especialment a **Mèxic, a l'Amèrica Central i a Veneçuela**, la societat reclamarà que es redueixin els altíssims nivells d'inseguretat ciutadana, la impunitat del crim organitzat i la ineficiència o la parcialitat de la justícia. I, per acabar amb una nota optimista, el 2016 hauria de ser l'any en què es posi fi a dècades de conflicte a **Colòmbia**. El procés de pau ha arribat a un punt de no-retorn i això obrirà per al Govern i la societat colombians nous reptes en matèria de seguretat, com el de la desmobilització, el desarmament i la reintegració de combatents.

Eduard Soler i Lecha (coord.) és actualment coordinador de recerca del CIDOB

* Aquesta 'Nota Internacional' és fruit de la reflexió col·lectiva de l'equip d'investigadors del CIDOB. Coordinat i redactat per Eduard Soler i Lecha, ha comptat amb les aportacions d'Anna Ayuso, Jordi Bacaria, Anna Bardolet, Moussa Bourekba, Luigi Carafa, Carmen Claudín, Josep Maria Coll, Paula de Castro, Nicolás de Pedro, Anna Estrada, Francesc Fàbregues, Oriol Farrés, Blanca Garcés, Francis Ghilès, Óscar Mateos, Pol Morillas, Elena Sánchez, Héctor Sánchez, Santiago Villar i Eckart Woertz.

* Text tancat el 24 de gener de 2016.

* Traducció del castellà: Olga Viñals Yúfera.